

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Minister van Buitenlandse Zaken over de geannoteerde agenda voor de informele Raad Buitenlandse Zaken van 15 mei 2020 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2159) en het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 22 april 2020 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2157).

De voorzitter van de commissie,
Pia Dijkstra

De adjunct-griffier van de commissie,
Konings

Inhoudsopgave	blz.
I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
Algemeen	2
Actuele onderwerpen	2
Ontwikkelingen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika	6
Overige onderwerpen	9
II Antwoord/Reactie van de Minister	12
III Volledige agenda	12

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken van 15 mei 2020, alsook van het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 22 april 2020. Zij hebben hierover de volgende vragen.

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de agenda van de komende Raad Buitenlandse Zaken en het verslag van de vorige Raad. Deze leden hebben hierover enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de informele videoconferentie van de leden van de Raad Buitenlandse Zaken van 15 mei 2020. Deze leden hebben nog enkele vragen aan de Minister.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken van 15 mei 2020. Zij hebben hierover de volgende vragen en opmerkingen.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken van 15 mei 2020. Deze leden hebben hierover een aantal vragen en opmerkingen.

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de komende Raad Buitenlandse Zaken en het verslag van de vorige Raad. Deze leden hebben daarover de volgende vragen.

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda en andere relevante stukken. Zij hebben de volgende vragen.

Actuele onderwerpen

COVID-19

De VVD-fractie heeft met interesse kennisgenomen van het voornemen te spreken over de Europese samenwerking in het kader van de repatriëring van EU-burgers uit derde landen. Hoe is de huidige situatie met betrekking tot de repatriëring en waar liggen op dit moment de grootste uitdagingen? Klopt het dat Marokko, met enkele uitzonderingen, blijft weigeren om EU-burgers terug te laten keren naar de EU? Wordt dit probleem aangepakt door de Hoge Vertegenwoordiger? Zo ja, hoe? Zijn de Commissie en andere lidstaten bereid gebleken druk uit te oefenen op

Marokko om repatriëring van Nederlanders en andere EU-burgers niet langer te blokkeren?

De leden van de PVV-fractie lezen dat tijdens de videoconferentie wordt gesproken over de internationale respons op het coronavirus. Belangrijk voor een gedegen internationale respons is het snel en effectief delen van informatie over de pandemie en medische ontwikkelingen. Dat kan onder meer op internationale conferenties zoals de *World Health Assembly*. Eerder gaf de Minister aan «dat Taiwan op betekenisvolle wijze zou moeten kunnen participeren in multilaterale fora zeker wanneer deelname van Taiwan de EU- en mondiale belangen dient, zoals het geval is bij de bestrijding van een pandemie». Deelt de Minister de mening dat de 23 miljoen inwoners van Taiwan net als alle andere wereldburgers het fundamentele mensenrecht op leven en gezondheid toekomt? Dat impliceert toch dat de regering van Taiwan moet kunnen deelnemen aan conferenties van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO)? De Amerikaanse Minister voor Buitenlandse Zaken Pompeo heeft vorige week in het verlengde van de ambitie van dit kabinet een luide oproep gedaan om Taiwan deel te laten nemen aan de WHO-conferentie op 18 en 19 mei. Is de Minister door de Amerikanen benaderd om deze oproep te steunen? De leden van de PVV-fractie moeten helaas constateren dat Nederland pogingen om Taiwan te laten deelnemen tot dusver niet heeft ondersteund, waar andere landen (naar verluidt: Canada, Australië, Frankrijk, Duitsland, Groot-Brittannië, Japan en Nieuw-Zeeland) dat wel hebben gedaan. Waarom staat Nederland niet in dat rijtje? Waarom heeft Nederland verstek laten gaan en laat het Taiwan vallen als puntje bij paaltje komt? De Amerikaanse Minister Pompeo heeft in deze discussie het standpunt ingenomen dat de directeur-generaal van de WHO zelfstandig kan besluiten om Taiwan uit te nodigen voor de conferentie. Dit zou in het verleden ook meermaals gebeurd zijn. Deelt de Minister dit standpunt van zijn Amerikaanse collega? Zo ja, dan willen de leden van de PVV-fractie dat de Minister de directeur-generaal van de WHO persoonlijk oproept om Taiwan alsnog uit te nodigen. Is de Minister hiertoe bereid, omdat de conferentie in mei bij uitstek een gelegenheid is waarbij de deelname van Taiwan de Nederlandse en mondiale belangen dient!? Zo nee, waarom niet?

De leden van de D66-fractie maken zich nog altijd zorgen over de Nederlanders die sinds de uitbraak van de pandemie nog vast zitten in het buitenland. Ondanks de goede inspanningen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en de reisorganisaties, zitten er in een aantal landen nog steeds Nederlanders vast. Deze leden vragen wat de huidige stand van zaken is op het gebied van repatriëring, in het bijzonder van Nederlanders in Marokko. Alle Nederlanders daar moeten zo snel mogelijk naar huis. De leden van de D66-fractie vinden het verheugend om het toenemend aantal vluchten vanuit Marokko te zien. Is er op enigerlei wijze geschermd met het inzetten van de Koning of is de Koning al ingezet in de richting van Marokko? Zijn er naast Marokko nog andere landen waar nog relatief grote groepen Nederlanders vast zitten? Welke landen betreft dit? Wat gebeurt er om deze kleinere groepen Nederlanders naar huis te krijgen? Tot slot: wanneer wordt de reguliere consulaire dienstverlening weer opgestart, van visumverlening tot documentverstrekking? De leden van de D66-fractie wijzen op een groot aantal individuele gevallen die nu op pijnlijke wijze tussen wal en het schip vallen.

De leden van de D66-fractie merken op dat de huidige Europese Commissie een geopolitieke Commissie wil zijn en dat ook de Hoge Vertegenwoordiger van de EU erop aandringt dat de EU een sterkere en meer eenduidige rol op het wereldtoneel eist. Deze leden zijn het hier hardgrondig mee eens. Het is juist met de uitbraak van de pandemie en

de veelvuldige aanvallen op de multilaterale instellingen en orde van het allergrootste belang dat de EU haar belangen beschermt. Dit kan alleen als de EU met één mond kan spreken en geopolitiek volwassen wordt. Is de Minister het ermee eens dat juist nu die stap gezet moet worden? Zo ja, welke stappen vindt hij dat daarvoor nodig zijn? In de Commissievoorstellen uit 2018 en ook uit de meer recente herziene Mensenrechtenstrategie van de EU liggen plannen om af te stappen van het gebruik van veto's en per gekwalificeerde meerderheid te besluiten, of onthouding mogelijk te maken, in bepaalde deelreinen van het Gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid. Kan de Minister aangeven of deze plannen op dit moment nog op enig verzet stuiten? Zo ja, uit welke hoek? Is de Minister bereid de noodzaak van efficiënte en effectieve besluitvorming in het buitenlands beleid van de EU andermaal te bepleiten tijdens de aanstaande RBZ-Raad, specifiek in het licht van de recente ontwikkelingen in de wereld, en zijn collega's op te roepen deze wijzigingen in de besluitvorming te steunen? Kan de Minister een update geven over de voortgang om te komen tot een Europese Magnitsky-wet? Gaat het werk aan deze wet vol door, is er voldoende capaciteit om tot deze wet te komen, en is deze capaciteit bij het ministerie of de Commissie niet verkleind tijdens de coronacrisis?

De leden van de GroenLinks-fractie constateren dat er summier repatriëeringsvluchten naar Marokko op gang zijn gekomen, en vragen of er zicht is op snelle repatriëring van alle Nederlanders in Marokko. In hoeverre wordt er opgetrokken met andere EU-landen om snelle repatriëring mogelijk te maken? Deze leden vragen tot slot hoeveel mensen zich waar precies nog bevinden, en of voor deze gevallen snelle oplossingen in beeld zijn.

De leden van de SP-fractie vragen de Minister in te gaan op de ontwikkelingen sinds de secretaris-generaal van de Verenigde Naties (VN), de heer Guterres, alle landen ter wereld opriep over te gaan tot een staakt-het-vuren om prioriteit te kunnen geven aan de bestrijding van het coronavirus. Welke landen steunen deze oproep van de VN-chef? Wordt deze oproep zonder enig voorbehoud gesteund door Nederland? Klopt het dat de Veiligheidsraad van de VN de oproep van de secretaris-generaal niet heeft omarmd vanwege verzet tegen zo'n staakt-het-vuren van de Verenigde Staten en Rusland? Zo nee, wat zijn dan de feiten? Wat zijn de laatste ontwikkelingen met betrekking tot het opstellen van een resolutie hierover? Pleit de Minister voor een stevige resolutie? Hoe staat Nederland in deze discussie? Is de Minister bereid, bij voorkeur in EU-verband, alle landen, ook de Verenigde Staten en Rusland, aan te moedigen de oproep van de VN te ondersteunen, zonder enig voorbehoud? Ziet de Minister verder mogelijkheden om, bij voorkeur op Europees niveau, te pleiten voor een stop van alle wapenexport aan landen die zich niet houden aan het staakt-het-vuren?

De leden van de SP-fractie vragen voorts opheldering over berichten in de Marokkaanse media dat bij de uiterst moeizame repatriëring van gestrande Nederlanders uit Marokko voorrang gegeven zou worden aan Nederlanders met alleen een Nederlands paspoort. Kan de Minister aangeven wat hier de feiten zijn? Deelt de Minister de mening dat hierop geen onderscheid gemaakt moet worden en alle Nederlanders uit Marokko terug naar huis moeten komen? Kan de Minister ook aangeven wat de concrete inzet van de EU is? Heeft de Minister contact met landen die wellicht meer invloed hebben in Marokko, zoals Frankrijk en Spanje? Hoe wordt door EU-landen gezamenlijk opgetrokken om de gestrande Nederlanders terug te halen? Kan de Minister ook aangeven hoeveel Nederlanders nog vastzitten in Marokko en hoeveel elders, in andere landen?

De leden van de PvdA-fractie constateren dat in de geannoteerde agenda wordt verwezen naar de internationale respons op de COVID-19 pandemie. Daarbij is het van belang dat de EU de noodzaak van multilaterale instellingen zoals de VN en de WHO blijft onderstrepen. In reactie op het stopzetten van de financiering van de WHO door de Verenigde Staten vinden de leden van de PvdA-fractie het positief dat het kabinet de cruciale rol van de WHO in de coördinatie van de internationale aanpak van de pandemie heeft benadrukt en deze uitspraak kracht heeft bijgezet door middel van extra financiering. Heeft het kabinet inmiddels haar zorgen over het unilaterale optreden van de Verenigde Staten overgebracht aan de Amerikaanse autoriteiten? Zo nee, op welke termijn is de Minister van plan om dit te doen? Daarnaast verwelkomen de leden van de PvdA-fractie het initiatief van de Europese Commissie om ten behoeve van de jaarvergadering van de WHO op 18 mei een resolutie in te dienen. Wat is de specifieke inzet van Nederland ten aanzien van deze resolutie, en zal deze resolutie van tevoren met de Kamer worden gedeeld? Daarnaast hebben de leden van de PvdA-fractie kennisgenomen van de zorgen van het kabinet over de «precedentwerking van uitbouw van de surveillancecapaciteit» en de impact daarvan op de privacy van de Chinese burgers en buitenlandse personen.¹ Is het kabinet van plan op korte termijn, al dan niet in Europees verband, deze zorgen te uiten bij de Chinese autoriteiten?

Turkse proefboringen

De leden van de VVD-fractie nemen met interesse kennis van het voornemen te spreken over de Turkse proefboringen in het Oostelijk deel van de Middellandse Zee. De leden steunen het voornemen om steun uit te spreken aan Cyprus tegen de illegale Turkse boringen. Kan de Minister aangeven of de EU van plan is verdere restrictieve maatregelen tegen Turkije te nemen, naast het uitspreken van afkeuring? Ziet de Minister verdere mogelijkheden hiertoe?

De leden van de PVV-fractie willen stilstaan bij de illegale Turkse olieboringen in het Oostelijk deel van de Middellandse Zee. Deze leden constateren dat de Turken hun illegale activiteiten onverstoort voortzetten. Ook het kabinet ziet dat, zo staat in de agenda. Dat het kabinet solidariteit betuigt aan Cyprus is een vriendelijk gebaar, maar wat heeft dat gebaar eigenlijk nog voor zin? De steunbetuigingen aan Cyprus en de gesprekken van Hoge Vertegenwoordiger Borrell met de Turken hebben namelijk tot nul komma nul resultaat geleid. Er is een wettelijk kader gekomen voor sancties tegen Turkse instellingen, ondernemingen en personen. Gek genoeg is daar nog nauwelijks gebruik van gemaakt. Tegen slechts twee personen zijn sanctiemaatregelen ingesteld, maar niet tegen Turkse instellingen en ook niet tegen ondernemingen die wederom de dans ontspringen en vrolijk door kunnen gaan met het uitvoeren van illegale activiteiten. De hamvraag is dus waarom er niet meer gebruikt gemaakt wordt van sanctiemaatregelen om Turkije een lesje te leren; door het gericht instellen van sancties tegen betrokken Turkse instellingen en ondernemingen? Nu lijkt het instellen van het wettelijk kader en (slechts) twee persoonsgerichte sancties eerder een symbolische maatregel! Met daadkracht heeft het in ieder geval niks te maken. Of ziet de Minister dit anders? Zo ja, kan hij uitgebreid uitleggen waarom? Nu lacht Erdogan in zijn vuistje om het gebrek aan doortastendheid bij de EU; dat moet Nederland toch niet willen!?

¹ Kamerstuk 21 501-02, nr. 2151.

De leden van de SGP-fractie delen de zorg en het standpunt van het kabinet ten aanzien van de Turkse proefboringen in de Middellandse Zee nabij Cyprus. Welke concrete stappen onderneemt de EU om NAVO-bondgenoot Turkije te bewegen haar koers in dezen te wijzigen?

Jemen

De leden van de D66-fractie maken zich ernstig zorgen over de fragiele situatie in Jemen, zeker nu daar ook de eerste gevallen van COVID-19 vastgesteld zijn. Het land heeft door de jaren durende burgeroorlog, ernstige armoede en tal van reeds bestaande gezondheids crises niet de middelen om ook deze crisis het hoofd te bieden. Verwacht het kabinet dat de EU-steun uit zal spreken voor de inspanningen van VN-Gezant Griffiths om een algeheel staakt-het-vuren te bewerkstelligen? Hoe apprecieert het kabinet deze voorstellen? En welke andere mogelijkheden ziet het kabinet om de noodlijdende bevolking te helpen, hetzij bilateraal, hetzij in EU-verband?

De leden van de SGP-fractie steunen de kabinetsinzet inzake een inclusief politiek proces in Jemen. Zij benadrukken het blijvende belang van ruimhartige humanitaire steun aan de door oorlog geteisterde burgerbevolking.

Ontwikkelingen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika

Midden-Oosten Vredesproces (MOVP)

De leden van de D66-fractie maken zich ernstig zorgen over de voorgenomen annexatie en bouwplannen van de Israëlische regering in Palestijns gebied, met name ook in de E1-zones. De EU heeft bij monde van Hoge Vertegenwoordiger Borrell Israël al opgeroepen op deze plannen niet door te voeren, terwijl de Verenigde Staten deze plannen juist lijkt te steunen. Welk diplomatiek of politiek contact heeft Nederland ingezet om te voorkomen dat deze plannen doorgevoerd worden? Is de Minister het eens dat de uitvoering van deze plannen het behoud en de verwezenlijking van een tweestatenoplossing ernstig schaadt? Op welke wijze zal de Minister trachten de voorgenomen annexatie en bouwplannen proberen te voorkomen?

De leden van de GroenLinks-fractie zijn teleurgesteld in de inzet van het kabinet dat «is gericht op het aansporen van beide partijen om af te zien van negatieve stappen die de twee-statenoplossing moeilijker maken, en het stimuleren van positieve stappen die een terugkeer naar de onderhandelingstafel bevorderen». Deze leden zijn van mening dat hier duidelijk sprake is van kwalijke, eenzijdige stappen van Israëlische zijde die de beoogde tweestatenoplossing ernstig bemoeilijken, en dat deze gezien de verstrekkende schadelijkheid en strijdigheid met internationaal recht een duidelijke veroordeling verdienen. Zij achten het daarnaast aannemelijk dat deze plannen, gezien de verkiezingen in de Verenigde Staten in het najaar van 2020, snel worden uitgevoerd nu de steun van de Verenigde hiervoor nog expliciet is verzekerd. Is de Minister alsnog bereid deze voorgenomen annexatieplannen duidelijk te veroordelen, en in de Raad Buitenlandse Zaken aan te dringen op een gezamenlijke Europese veroordeling?

De leden van de SGP-fractie zijn blij met de goede coördinatie en samenwerking tussen Israël en de Palestijnen in de context van COVID-19. Ten aanzien van de EU-inzet zijn deze leden zeer bezorgd over de EU-brief die bevestigt dat affiliatie met of steun voor terreurgroepen geen reden is

voor uitsluiting van financiering voor EU-activiteiten.² Ook ngo-medewerkers met banden met terreurgroepen zoals de Al-Aqsa Martelarenbrigade, de Palestijnse Islamitische Jihad, en het Volksfront voor de bevrijding van Palestina (PFLP) kunnen dus gewoon (financiële) steun van de EU blijven ontvangen. In hoeverre acht de Minister dit wenselijk? Kan hij toelichten in hoeverre het reëel is dat dergelijke individuen een constructieve bijdrage leveren aan het vredesproces? In de brief staat ook dat de EU en haar lidstaten «de meest belangrijke donor en voorspelbare partner van de Palestijnen zullen blijven». Deelt de Minister de mening van de leden van de SGP-fractie dat het blijven van «de grootste donor» nooit een doel op zichzelf is, en dat van andere regionale actoren – waaronder de Arabische landen – meer financiële steun aan Palestijnen verwacht mag worden? Is de Minister daarom bereid in EU-verband scherp afstand te nemen van de genoemde brief?

Libië

De leden van de D66-fractie lezen dat Nederland co-voorzitter wordt van het *International Follow-up Committee* (IFC) die de implementatie van de gemaakte afspraken in Berlijn over Libië overziet. Hoe zal het kabinet invulling geven aan die rol? Op welke wijze wordt ook ten tijde van de COVID-19 pandemie ingezet op een einde aan de burgeroorlog, het bevorderen van de mensenrechten, en de ontwikkeling van de rechtstaat?

De leden van de GroenLinks-fractie zijn verheugd dat de VN Nederland en Zwitserland heeft aangewezen als co-voorzitters van de Internationaal Humanitair Recht en Mensenrechten werkgroep van de IFC. Zij wensen het kabinet succes met de uitvoering van de in Berlijn gemaakte afspraken van januari 2020 en hopen op concrete resultaten, hoe moeilijk dit ook zal zijn. Zij merken namelijk met zorg op dat de situatie in Libië verder is verslechterd. Een politieke oplossing lijkt verder weg dan ooit, nu het hoofd van de internationaal erkende regering van Nationale Eenheid (GNA) Al-Sarraj drie weken geleden heeft laten weten niet langer te willen onderhandelen met kolonel Haftar.³ Deze leden constateren tevens dat er afgelopen weekend beschietingen rondom het vliegveld van Tripoli hebben plaatsgevonden door Haftar-gelieerde militieën. Kan de Minister hierover meer duidelijkheid verschaffen? Klopt het dat Turkije Haftar-gelieerde militieën als «legitieme doeleinden» heeft geclassificeerd indien de beschietingen van Haftar-gelieerde militieën niet stoppen?⁴ Hoe beoordeelt de Minister dit dreigement van Turkije? Het lijkt erop dat huurlingen van de Russische Wagner Group zich actief hebben gemengd in het Libische conflict, aan de zijde van Haftar, blijkt uit een gelekt VN-rapport. Hoe beoordeelt de Minister dit feit, en welke consequenties heeft dat voor de inspanningen van de EU?⁵ De leden van de GroenLinks-fractie vragen daarnaast hoe het inmiddels staat met de gereedheid van de nieuwe IRINI-missie. Deze leden constateren dat er veel onenigheid lijkt te zijn over de financiën en doelstellingen hiervan. Zo lijkt Malta verdere uitbreiding van de IRINI-missie te gaan vetoën, en te weigeren verdere

² Zie de brief van 30 maart jl. van de EU-vertegenwoordiging in Ramallah aan leden van The Palestinian NGO Network (PNGO): «While the entities and groups included in the EU restrictive lists cannot benefit from EU-funded activities, it is understood that a natural person affiliated to, sympathizing with, or supporting any groups mentioned in the restrictive lists is not excluded from benefiting from EU-funded activities».

³ AA, 15 april 2020, «Libya's Sarraj: Won't negotiate with Haftar again» (<https://www.aa.com.tr/en/middle-east/libya-s-sarraj-won-t-negotiate-with-haftar-again/1806092>).

⁴ CGTN, 11 mei 2020, «Turkey threatens to target LNA forces in Libya if attacks persist» (<https://news.cgtn.com/news/2020-05-11/Turkey-threatens-to-target-LNA-forces-in-Libya-if-attacks-persist-QoL6rc0I9u/index.html>).

⁵ BBC, 7 mei 2020, «Wagner, shadowy Russian military group, «fighting in Libya» (<https://www.bbc.com/news/world-africa-52571777>).

operationele ondersteuning te bieden.⁶ Wat betekent deze Maltese positie voor de IRINI-missie? Daarnaast uit Al-Sarraj kritiek op de IRINI-missie, omdat dit de machtsbalans kan laten doorslaan naar Haftar, gezien het feit dat de IRINI-missie vrijwel geen monitoring biedt voor wapensmokkel richting Haftar.⁷ Hoe beoordeelt de Minister deze kritiek? Deelt hij de mening dat het niet de bedoeling kan zijn dat de IRINI-missie de machtsbalans in het voordeel van Haftar doet doorslaan? Ziet hij mogelijkheden om verbreding van de reikwijdte van de IRINI-missie te onderzoeken en bepleiten, zodat er geen te negatieve neveneffecten ontstaan? Is er tevens al zicht op een nieuwe VN-ambassadeur? Tot slot vragen de leden van de GroenLinks-fractie hoe het staat met de situatie rondom vluchtelingen in Libië, met name van hen die zich bevinden in detentiecentra. Klopt het dat de VN humanitaire hulp aan hen verschaft? Zo ja, is dit genoeg?⁸

De leden van de PvdA-fractie vinden het positief dat Nederland is benoemd tot co-voorzitter van het IFC, en op deze manier kan bijdragen aan de-escalatie van het conflict in Libië. Op welke manier verwacht de Minister dat Nederland in deze rol kan bijdragen tot het bevorderen van mensenrechten en de ontwikkeling van de rechtsstaat in Libië? Gaat Nederland zich in deze rol ook specifiek inzetten voor het verbeteren van de situatie van de mensen die vastzitten in detentiecentra of in handen zijn gevallen van smokkelaars of mensenhandelaren? Ook onderneemt een toenemend aantal migranten door gunstigere weersomstandigheden de oversteek vanuit Libië naar Europa. De leden van de PvdA-fractie maken zich zorgen om het lot van deze mensen. Wat vindt de Minister van het besluit van Italië en Malta om geen reddingsoperaties en veilige havens te bieden? Deelt u de mening van *Human Rights Watch* dat dergelijke maatregelen niet proportioneel zijn en landen het virus als excuus gebruiken om niet te hoeven voldoen aan hun verantwoordelijkheid op zee?⁹ Klopt het bericht dat Europese verkenningsvliegtuigen geen actie hebben ondernomen toen een schip met aan boord 62 vluchtelingen in de laatste week van april in de problemen zou zijn gekomen in Maltese wateren?¹⁰ Zo ja, wat vindt u hiervan?

De leden van de SGP-fractie zijn blij met de Nederlandse participatie binnen een werkgroep van het IFC, ter implementatie van de afspraken voortgekomen uit de internationale conferentie in Berlijn op 19 januari jl. Wat is de samenhang van deze diplomatieke inspanning met de inzet in het kader van Operatie IRINI? Wordt deze operatie ook door andere EU-lidstaten van voldoende adequate middelen voorzien om op langere termijn effectief te kunnen zijn? Blijft het kabinet in EU-verband intensief inzetten op economische ontwikkeling en werkgelegenheid in Libië teneinde de voedingsbodem voor geweld, terrorisme en migratie weg te nemen?

⁶ AA, 8 mei 2020, «Malta vetoes spending for EU's Libya mission» (<https://www.aa.com.tr/en/europe/malta-vetoes-spending-for-eu-s-libya-mission/1833961>).

⁷ Middle East Monitor, 9 mei 2020, «Sarraj criticises new European mission to monitor arms embargo imposed on Libya, confirms priority given to Haftar's forces» (<https://www.middleeastmonitor.com/20200509-sarraj-criticises-new-european-mission-to-monitor-arms-embargo-imposed-on-libya-confirms-priority-given-to-haftars-forces/>).

⁸ Website Info Migrants, 5 mei 2020, «UNHCR increases relief to refugees and migrants in Libya during Ramadan» (<https://www.infomigrants.net/en/post/24534/unhcr-increases-relief-to-refugees-and-migrants-in-libya-during-ramadan>).

⁹ Human Rights Watch, 9 april 2020, «EU/Italy: Port Closures Cut Migrant and Refugee Lifeline» (<https://www.hrw.org/news/2020/04/09/eu/italy-port-closures-cut-migrant-and-refugee-lifeline>).

¹⁰ Trouw, 1 mei 2020 «De oversteek naar Europa kent door het coronavirus nog meer obstakels», (<https://www.trouw.nl/buitenland/de-oversteek-naar-europa-kent-door-het-coronavirus-nog-meer-obstakels~bf70cc4a/>).

Syrië

De VVD-fractie heeft verder enkele vragen over de situatie in het Midden-Oosten. Kan de Minister een appreciatie geven van de stand van de oorlog in Syrië en de mogelijkheden voor intensivering van de vredesonderhandelingen in het licht van corona en de huidige interne problemen in Iran, Rusland, Turkije en Saudi-Arabië? Welke initiatieven onderneemt de VN en wat kan de EU hieraan bijdragen? Hoe beziet de Minister de situatie in Libanon, zowel ten aanzien van corona en de vluchtelingenkampen daar, alsook de financieel-economische problemen in het land? Welk effect heeft dit op de politieke- en op de vluchtelingensituatie, en welke consequenties trekt de EU hieruit?

De leden van de D66-fractie maken zich net als het kabinet ernstige zorgen over de zeer negatieve gevolgen van de COVID-19 pandemie in het toch al kwetsbare Syrië. Deze leden merken op dat de Minister in de geannoteerde agenda ook schrijft over de gevolgen voor Europa van de vicieuze cirkel veroorzaakt door dit conflict en deze pandemie. De Nederlandse inzet gericht op eensgezind EU-optreden gericht op een «politieke oplossing die tot duurzame stabiliteit in de regio zal leiden» lijkt voor deze leden vanzelfsprekend, maar zij vragen welke concrete acties het kabinet hieraan verbindt. Welke rol kan de EU nu volgens het kabinet op zich nemen om aan dit doel bij te dragen? Welke rol ziet het kabinet hier voor Nederland? En is de Minister het ermee eens dat het voor alle onderwerpen op de agenda (Libië, Syrië, Midden-Oosten Vredesproces, Jemen, Midden-Oosten en Noord-Afrika) geldt dat de EU pas effectief op kan treden als dit gezamenlijk is, en dat dit betekent dat Nederland zich andermaal in moet zetten voor effectievere besluitvorming in het Gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid tijdens aanstaande Raad, juist tijdens de COVID-19 pandemie?

De leden van de GroenLinks-fractie constateren met droefenis dat in Syrië gevechten in de regio Idlib ook weer lijken te zijn opgelaaid. Zij vrezen net als het kabinet een catastrofale situatie voor de bevolking en vragen hoe de Minister zich in gaat spannen gepaste hulp vanuit Nederland en EU-verband te sturen. Klopt het dat na 10 juli vanwege het aflopen van een VN-resolutie er geen humanitaire hulp naar het noordwesten van Syrië kan worden gestuurd?¹¹ Is de Minister bereid zich in internationaal verband in te spannen deze belemmering op te lossen? Zij vragen tevens of de anti-ISIS coalitie is geëquipeerd om ISIS-dreigingen het hoofd te bieden? Daarnaast merken de leden van de GroenLinks-fractie op dat de positie van Assad voor het eerst sinds lange tijd wankeler lijkt te worden. Zij constateren dat de lage olieprijs waarschijnlijk onzekerheden oplevert voor de standvastigheid van de steun van landen als Rusland en Iran. Kan de Minister toelichten of de EU en de VN zijn voorbereid om een eventueel nieuw diplomatiek initiatief te starten? Zo ja, op welke wijze?

Overige onderwerpen

China

De leden van de PVV-fractie maken zich ernstig zorgen over de houding van de EU ten aanzien van China. Deze leden constateren dat Brussel steeds vaker zwicht voor druk opgelegd door de Communistische Partij. Dat is zwak en past niet bij de ambitie westerse waarden en vrijheden overal ter wereld uit te dragen en te verdedigen. De leden van de

¹¹ Amnesty International, 11 mei 2020, «VN moet geen einde maken aan vitale humanitaire hulp in Noordwest Syrië» (<https://www.amnesty.nl/actueel/vn-moet-geen-einde-maken-aan-vitale-humanitaire-hulp-in-noordwest-syrie>).

PVV-fractie willen dat de Minister zich tijdens het overleg duidelijk uitsprekt tegen de Brusselse knievallen voor de Chinese censuur, zoals het slikken van Chinese kritiek met betrekking tot een opinieartikel van EU-ambassadeurs in de krant *China Daily*, waar een passage over de oorsprong van het coronavirus om onbegrijpelijke redenen uit werd geschrapt. Is de Minister bereid in keiharde bewoordingen afstand te nemen van de Brusselse knievallen? En is de Minister mans genoeg dat te doen in combinatie met een publiekelijke verklaring hieromtrent voorafgaand – of na afloop – van de digitale Raad Buitenlandse Zaken? Zo nee, waarom niet? Het buigen voor Chinese druk kan namelijk tot een akelige precedentwerking leiden als het gaat om toekomstige rapporten die gaan over China. Graag ontvangen de leden van de PVV-fractie een uitgebreide reactie van de Minister, omdat hier een gevaarlijke trend wordt bespeurd door deze leden. Eerder kwam het nieuws naar buiten dat onder Chinese druk een EU-rapport over desinformatie over het coronavirus werd aangepast. De Hoge Vertegenwoordiger Borrell heeft dat inmiddels ontkend, maar de feiten en e-mails zoals gepresenteerd door de *New York Times* wijzen duidelijk ergens anders op. Waarom durft Borrell de hand niet in eigen boezem te steken? Hoe geloofwaardig is deze man nog volgens de Minister?

Het was een hooggeplaatste beleidsadviseur van Borrell die het rapport tegenhield voordat het werd aangepast. Dat meldde de *New York Times* op basis van e-mails. Kan de Minister het bestaan van die e-mails bevestigen? En hebben Chinese diplomaten nog voor de definitieve publicatie van het rapport contact gehad met Borrell of zijn hooggeplaatste adviseur? Kan de Minister de Hoge Vertegenwoordiger Borrell op deze punten eens goed aan de tand voelen? De antwoorden van de Hoge Vertegenwoordiger lopen tot nu toe namelijk niet in de pas met de feiten, en de rol die Borrell's adviseur in deze kwestie heeft gespeeld is totaal niet opgehelderd. Graag ontvangen de leden van de PVV-fractie hierop een reactie.

De leden van de SGP-fractie namen met zorg kennis van berichtgeving over een verbod in China op veel online kerkdiensten en gebedssamkomsten.¹² Een dergelijk verbod doet fundamenteel afbreuk aan de vrijheid van godsdienst. Bent u bereid in EU-verband te pleiten voor gezamenlijke actie tegen deze ernstige mensenrechtenschending?

Mensenrechtenschendingen in Turkije

Tot slot hebben de leden van de PVV-fractie nog vragen naar aanleiding van de onthulling door de *Nordic Monitor* van documenten van een *Fact Finding Commission of the Council of Europe* inzake ernstige mensenrechtenschendingen door Turkije na de beweerde coupoging in 2016.¹³ Klopt het dat Turkije de openbaarmaking van dat rapport al zo'n vier jaar blokkeert? Hoe kan het dat Turkije die openbaarmaking kan blokkeren? Wat is een onderzoek naar mensenrechtenschendingen eigenlijk waard, als het land in kwestie de openbaarmaking van een rapport daarover kan blokkeren? Welke stappen wil de Minister ondernemen om deze Turkse censuur te doorbreken, zodat het volledige rapport openbaar zal worden?

¹² Reformatorisch Dagblad, 22 april 2020, «China verbiedt online eredienst» (<https://www.rd.nl/kerk-religie/china-verbiedt-online-eredienst-1.1655301>).

¹³ Nordic Monitor, 11 mei 2020, «Nordic Monitor reveals content of censored Council of Europe torture report on Turkey» (<https://www.nordicmonitor.com/2020/05/nordic-monitor-reveals-parts-of-the-secret-council-of-europe-anti-torture-report-which-was-censored-by-turkey/>).

Uitspraken van de Hoge Vertegenwoordiger

De leden van de GroenLinksfractie vragen de Minister te reageren op de uitspraken van Hoge Vertegenwoordiger Joseph Borrell waarin wordt gezegd dat de multilaterale wereldorde kapot is, de EU het initiatief moet nemen deze te «herbouwen» en gezondheidszorg een Europese dimensie moet krijgen?¹⁴

Iran

De leden van de SP-fractie maken zich zorgen over recente ontwikkelingen in de Perzische Golf. Dit omdat de Amerikaanse president vorige maand per tweet toestemming leek te geven om Iraanse marineboten die Amerikaanse schepen in de regio benaderen, te beschieten. Deze leden vragen de Minister in te gaan op de gebeurtenissen vorige maand. Wat is er precies gebeurd voorafgaand aan de tweet? Wat heeft de Europese maritieme missie in de regio waargenomen? Is het Amerikaans beleid aangescherpt? Hoe wordt ingezet op de-escalatie? En klopt het dat de Iraanse marine recent per ongeluk een eigen schip heeft beschoten?

Indonesië

De leden van de SP-fractie vragen aandacht van de Minister voor de recente repressie op de Molukken in Indonesië, waar vorige maand wederom in ieder geval tientallen activisten zijn opgepakt voor het hijsen van de Republiek der Zuid-Molukken (RMS)-vlag. Eerder werden ook al Papua-activisten opgepakt voor het hijsen van hun vlag, de Morgenster.¹⁵ Deze leden vragen of de Minister het ermee eens is dat deze mensen nooit opgepakt hadden mogen worden. Is de Minister bereid in EU-verband te zoeken naar draagvlak voor een oproep aan de Indonesische autoriteiten om deze mensen en andere, eerder voor het hijsen van vlaggen veroordeelde activisten vrij te laten? Hoe wordt hiervoor aandacht gevraagd in Indonesië?

Suriname

De leden van de SP-fractie maken zich zorgen over de bedreiging aan het adres van een kandidaat van de partij Strei!, Rodney Cairo, die strijdt voor een zetel in het Surinaamse parlement.¹⁶ Later deze maand zijn er verkiezingen in Suriname. Volgens deze leden is het van groot belang dat die eerlijk verlopen en in een veilige omgeving. Daarom vragen zij een reactie van de Minister op deze bedreiging. Hoe wordt hiernaar gekeken? Is hier vanuit Europa op gereageerd?

Venezuela

De leden van de SP-fractie vragen de Minister in te gaan op ontwikkelingen in Venezuela, waar de regering zegt een coup poging te hebben verijdeld. Welk beeld heeft de Minister hiervan? Is er inderdaad een poging tot *regime change* ondernomen?

¹⁴ Euractiv.com, 7 mei 2020, «Borrell: COVID-19 outbreak «has ended up blowing up» the global order» (https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/borrell-covid-19-outbreak-has-ended-blowing-up-the-global-order/?utm_source=EURACTIV&utm_campaign=fb0da0e6e9-The_Brief_COPY_01&utm_medium=email&utm_term=0_c59e2fd7a9-fb0da0e6e9-114687515).

¹⁵ Human Rights Watch, 3 mei 2020, «Indonesia: New Arrests for Peaceful Political Expression» (<https://www.hrw.org/news/2020/05/03/indonesia-new-arrests-peaceful-political-expression>).

¹⁶ Dwtonline.com, 18 april 2020, «Strei! Meldt bedreiging DNA-kandidaat Cairo» (<http://www.dwtonline.com/mobiel/?node=496928>).

Situatie vluchtelingenkampen Griekenland

De leden van de PvdA-fractie hebben met verbazing kennisgenomen van de voortdurende weigering van het kabinet om alleenstaande kinderen uit Griekse vluchtelingenkampen op te nemen. Ondanks dat 52 gemeenten zich bereid hebben verklaard de kinderen op te willen vangen en dat steeds meer lidstaten, waaronder nu ook België en Portugal, zijn overgegaan tot herplaatsing van de kinderen, blijft het kabinet zich halsstarrig en kil opstellen. Wat vindt het kabinet van de verklaring van organisaties als Vluchtelingenwerk Nederland, Stichting Vluchteling en *Defence for Children* waarin staat dat kinderen niet veilig zijn in de vluchtelingenkampen en niet kunnen wachten totdat er een meerjarenprogramma is opgezet?¹⁷ In deze verklaring wordt tevens benadrukt dat deze kinderen kampen met een totaal gebrek aan hygiëne, dreigen te worden verhandeld, uitgebuit of in de prostitutie dreigen te komen. De leden van de PvdA-fractie vragen wanneer het kabinet eindelijk tot inzicht komt en stopt met schijnoplossingen.

II. Antwoord/reactie van de Minister

III. Volledige agenda

Geannoteerde agenda informele videoconferentie van de leden van de Raad Buitenlandse Zaken van 15 mei 2020, brief van de Minister van Buitenlandse Zaken, S.A. Blok, d.d. 06-05-2020.

Verslag videoconferentie Raad Buitenlandse Zaken van 22 april 2020, brief van de Minister van Buitenlandse Zaken S.A. Blok, d.d. 24-4-2020.

¹⁷ Website Vluchtelingenwerk, 7 mei 2020, «Kabinet weigert opnieuw vluchtelingenkinderen op te nemen» (<https://www.vluchtelingenwerk.nl/nieuws/kabinet-weigert-opnieuw-vluchtelingenkinderen-op-te-nemen>).